

*Олена Валентинівна Крекотень
(Суми, Україна)*

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ
(Мова, мовлення, мовна комунікація)

РІЗНОВИДИ АНГЛІЙСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ ТА СПОСОБИ АДАПТАЦІЇ ЗАПОЗИЧЕНОЇ ЛЕКСИКИ

Феномен запозичення існує в усіх мовах. Кількість лексичних запозичень з англійської мови збільшується з кожним роком.. Особливо гостро ця проблема постала у Франції, де вже з середини минулого століття ведуться заходи по захисту рідної мови на державному рівні. Поки що результати цієї боротьби проти англіцизмів не втішні. Щоб ефективно протистояти мовній експансії, необхідно виявити основні причини та шляхи потрапляння англійських запозичень до французької мови, а також висвітлити принципи функціонування та адаптації іншомовної лексики у мові-реципієнті. А для виявлення основних тенденцій у збагаченні мови за рахунок іноземних елементів, потрібно насамперед схарактеризувати різні види запозичень, дати їм чіткий лінгвопонятійний опис. **Предметом нашого дослідження є англійські лексичні запозичення у французькій мові.**

Питання лексичних запозичень завжди перебувало в центрі уваги багатьох французьких лінгвістів, зокрема: Ж. Ані, Л. Деруа, А. Доза, Ж. Марузо, А. Мартіне, А. Тібо, М. Ушон та ін. Їхні дослідження розкривають специфіку взаємодії мов, причини появи запозичених слів у мові-реципієнті, роль та місце цих запозичень у її лексичній системі. [1, с. 87]

Дослідження цього матеріалу зумовлене регулярним поповненням словникового складу французької мови новими лексичними одиницями у зв'язку з потребою найменування нових понять в галузі інформаційних технологій, відображенням журналістами подій сьогодення, пов'язаних з певними змінами у політичному та економічному житті країни та розвитком науки і культури.

Мова, запозичуючи іншомовні слова, не залишає їх незмінними протягом тривалого проміжку часу, вони поступово адаптуються до структури мови-реципієнта, тобто піддаються процесу асиміляції. **Мета статті** зумовлена проблемою систематизації основних різновидів експансії запозичень та способів їх адаптації у французькій мові.

Реалізація поставленої мети потребує вирішення таких **завдань**:

1) дослідити особливості запозичень та основні фактори їх появи у мовленні; 2) визначити та охарактеризувати види мовної адаптації лексичних одиниць; 3) дослідити питання класифікації запозичень та доречність звертання до англіцизмів у мовленні.

У роботі були використані наступні методи дослідження: критичний аналіз теоретичних джерел, метод суцільної вибірки та дескриптивний метод. Джерелами практичного матеріалу є лексикографічні роботи та Інтернет-сайти.

За результатами проведених наукових спостережень можна стверджувати, що надходження та існування у мові іншомовних слів зумовлено чотирма основними факторами:

- відсутність у мові-реципієнті відповідника для найменування нового поняття – *factchecking* (перевірка фактів), *le look de pin-up* (фото красуні, моделі), *coming out* (заява про нетрадиційну сексуальну орієнтацію), *snooze* (короткий період для сну; кнопка «подрімати»);
- з метою мовної економії (перевага одно- та двоскладових слів) – *crash* (d'un avion) замість *écrasement* (d'un avion), *kidnapping* замість *enlèvement* (d'un enfant), *coach* замість *entraîneur*, *sniper* замість *tireur embusqué*, *burn-out* замість *épuisement profond* ;
- надання поняттю інтернаціонального характеру – *leader*, *speaker*, *roaming*, *shopping*, *marketing*, *meeting*, *management*, *casting*, *parking*, *embargo*;
- закріплення так званих «модних слів» у повсякденному вжитку в ролі кальок – *look*, *show*, *come-back*, *baby-sitter*, *make-up*, *flashmob*.

Питання класифікації англійських запозичень у французькій мові досить суперечливе. Незважаючи на те, що вже досить давно вчені займаються цією

проблемою [3-5], ще й досі немає одностайної думки щодо критеріїв розподілу іншомовних елементів на групи. Так, П'єр Гіро бере за основу своєї класифікації причини та принципи надходження нових іноземних лексем до французької мови [4, с. 54]. Канадська дослідниця М. Мізанчук розподіляє англійські запозичення на групи відповідно до змін, яких вони зазнали у французькій мові [5, с. 76]. А М. Д. Пікон класифікує англіцизми за ступенем та характером їх адаптації до мови-реципієнта [6, с. 179]. Необхідність чіткого розмежування запозиченої лексики для усвідомлення причин та закономірностей її потрапляння у мову обумовлюють **актуальність** даного наукового дослідження.

Манфред Хофлер у коментарі до свого *Dictionnaire des anglicismes* пише, що в його словник включено лише ті лексеми, які представляють собою "лексематичний імпорт" (*importation lexicématique*), тобто повні запозичення як за формою, так і за змістом з можливою фонетичною адаптацією. М. Хофлер включає сюди такі лексеми:

- слова, запозичені цілісно: jazz, test, strip-tease;
- слова, де лише один елемент є запозиченим: lampe flood, surbooking;
- англо-латинізми: psychédélique, supporteur;
- несправжні англіцизми, які належать до категорії "лексематичного імпорту", але не мають відповідної моделі у мові-донорі: fly-tox, brushing, silentbloc;
- мандрівні слова: bungalow, curry, cafétéria, tandem [7, с. 25].

Найчастіше у французьку мову проникають слова в певних сполученнях, які належать до різних сфер: а) економічні, комерційні: auditeur interne, business school, shampooing, business-game, merchandising, basemen, cash-flow, shopping-center ; б) побутові: kit , baby-food, schoping, padding, gadget, charter, в) суспільно-політичні: sponsoring, mailing, aid-man, lip-service, teach-in, staff, busing. Запозичуються також складні слова, які можна угрупувати за структурним складом наступним чином: а) субстантивована частина речення:

mix-and-match; б) іменник + іменник: aid-man, cash-flow, lip-service, cover-baby; в) дієслово + прийменниковий постпозитив: teach-in, sit-in.

Крім цього існують чисті англо-американізми. Їх можна розподілити за наступною тематикою: економіка і політика, кіно і телебачення, мода, музика, спорт, зовнішність і характер, їжа: а) за темою «Кіно, телебачення»: fiction-вигадка, festival off - закриття фестивалю, kidnapping- викрадення дітей, racket вимагання, gangster/gengste/гангстер, pop star - поп-зірка, superstar - суперзірка, horror snow - жахливе видовище.

б) за темою «Музика»: remake/rimeik /, chow/show /, rock-n-roll, hard rock, folk, fan, groupies/groupiz/- прихильниця, banjo, be - bop/bi - bop/- джазовий фестиваль, swing - стиль джазу, pop-soul/поп-соул /, slow/слоу/- повільний, jazz/джаз /, singer/Сінгер/- співак, world music - зарубіжна музика, dance team - танцювальна група.

з) за темою «мода»: jeans, tee-short/ti-shot /, top, top - model, sexy - top, mini - kilt, fashion/feshn /. Основні запозичення з цієї тематики проникли у французьку мову у зв'язку з тим, що французьких еквівалентів не існувало.

Те ж саме можна сказати і про запозичення з теми «Спорт», так як це спортивні напрями, що вийшли з Англії чи Америки. Такі, наприклад: foot-boll/fut-bol /, hand-boll/hend-boll /, rugby/ragby /, beach-boll, handicap/hendiker/- гандикап, catch ketch - гра в м'яч, free-style, boxer , tennis, auto-motto, basket-boll.

d) за темою «зовнішність, характер»: superwomen/sjupervumen /, lifting, bon look, top class, gentlemen farmer.

e) за темою «їжа»: fast-food fast-/fud /, snack-bar/snek-ba /, hot-dog, toast/tost /, sandwich, hamburger.

Запозичення з цих тем пов'язані з проникненням комерції на французький ринок, тому що торгова продукція і підприємства харчування такі, наприклад як «Mac Donalds» популярні не тільки у Франції. Найбільша кількість запозичень у словниковому запасі молоді. Вони міцно закріпилися в мові. Такими є: Coca-cola, Pepsi, just, cool/kul/- здорово, too much - занадто багато, speed/spid/- швидкий, jeans/dgins /, tee-short/ti-shot/- майка , punk/pank /, pancetta,

pusher/puche/- торговець наркотиками, flash/flech/- кайф, bad - trip/bed-trip/- галюцинації від наркотиків.

Такий вплив на молодіжний лексикон пов'язано з впливом на молодь засобів масової інформації, кіно, телебачення.

Виходячи з того, що запозичення пристосовуються до мови в залежності від її внутрішніх законів, у романському мовознавстві існує чотири основних види адаптації запозиченої лексики: фонетична, графічна, морфологічна і семантична [1, с. 88]. Л. Деруа у роботі «L'emprunt linguistique» пропонує чотири способи адаптації вимови іноземного слова: 1) не використовувати фонему, невідомі мові-реципієнту; 2) замінити їх фонемами, властивими мові-реципієнту; 3) ввести у запозичене слово нові фонему, щоб надати йому унормованого вигляду; 4) перенести тонічний наголос у зв'язку з загальними правилами мови-реципієнта [1, с. 88].

Фонетична адаптація лексики іноземного походження у французькій мові пройшла успішно, і майже повністю відповідає її стандарту щодо вимови носових та подовжених звуків: speaker [spikœːʋ], leader [lidœːʋ], mixer [mikœːʋ], embargo [ãbaŋgo], та багато інших. Низка слів зберегли фонетичні особливості мови-донора з незначною зміною: shopping [ʃɔpiŋ] start-up [staʋtap], burn-out [bœʋnaut], loser [luzœːʋ], meeting [mitiŋ] building [bildiŋ] running [raniŋ] milk-shake [milkʃɛk], sniper [snajpœːʋ], piercing [piʋsiŋ].

При надходженні у французький лексикон, слова з іншої мови часто змінюють свої граматичні категорії та з часом набувають граматичних рис, властивих французькій мові. Наприклад, англійський інфінітив та дієприкметник вживаються у французькій мові в ролі іменника design, drink, look, crash; parking, footing, zapping, lifting, fading; та ін.

Більшість іменників утворюють форму множини за загальним правилом – speakeurs, surfeurs, leaderships. Незначна кількість англіцизмів зберегли у

французькій мові особливу форму множини після приголосної, що є характерним для англійської мови (coach – coaches).

Запозичені субстантиви чоловічого роду утворюють словотвірні форми жіночого роду (speakeur_m – speakerine_f, excavateur_m – excavatrice_f). Левова частка іншомовних слів у французькій мові вживаються у чоловічому роді.

При переході слова з однієї мови в іншу, змін зазнають не тільки його фонетична і граматична структура, але і в деякій мірі змінюється лексичне значення, що пов'язано з неоднозначними національними уявленнями про одні і ті ж самі поняття у різних народів. До того ж, вживання запозиченого слова в оточенні корінної лексики у мовному потоці неодмінно впливає на його лексико-семантичне наповнення [2, с. 167-168]. Слово «cocktail» в англійській мові - коктейль, у французькій мові - 1) коктейль; 2) суміш, мішанина; 3) неофіційний прийом; «**surfer** (surfeur)»- серфінгіст, у французькій мові - 1) серфінгіст; 2) користувач Інтернету (розм.); «**speaker**» (speakeur) 1) оратор; доповідач; лектор 2) спікер; представник 3) рупор, динамік, у французькій мові має значення : 1) спікер (парламенту); 2) диктор.

Однак не завжди слова чужої мови є бажаною у словниковому складі національної мови. Звертання до іншомовної лексики є доречним за таких умов: 1) вживання у ролі галузевого терміна (embargo, embuscade); 2) при відсутності у національному лексиконі відповідника для найменування того чи іншого поняття (snooze, train-surfer) і їх похідні ; 3) з метою мовної економії (crash d'avion, kidnapping).

В інших випадках запозичення, які успішно адаптувалися до французького мовного стандарту, засмічують корінну лексику, внаслідок чого національна мова поступово втрачає свою самобутність.

Лише ті запозичення є виправданими, які заповнюють недоліки у мові, і вигляд яких не є шокуючими. Таким є запозичення **poster** une lettre, яке з'явилося під впливом англійського дієслова «to post», і яке є кращим за «jeter une lettre a la boîte». Те ж стосується слова *analphabétisme*, італійського запозичення, яке не має лексичного еквіваленту у французькій мові.

Запозичення необхідне, коли мова йде про позначення суто іноземні речі:

pudding, samovar, taiga, yatagan.

Таким чином використання запозичень у розумній мірі, не переобтяжуючи та не заглушаючи мову, сприяє її збагаченню та укріпленню.

Історичний досвід показує, що, за деякими виключеннями, мова врешті рещт зберігає корисні слова, які не мають достатньо точних та виразних еквівалентів у самій мові.

Література:

1. Кромбет О. В. Види адаптації лексичних запозичень у романському мовознавстві / О. В. Кромбет // Лінгвістичні студії: Збірник наукових праць, Вип.24.– С.87-91.[Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=9255>
2. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови / М. І. Мостовий [підруч. для ін.-тів і фак. іноз. мов]. – Х.: Основа, 1993. – 256 с.
3. Bogaards P. On ne parle pas français : La langue française face à l'anglais / P. Bogaards. – Bruxelles : Duculot, 2008. – 207 p.
4. Guiraud P. Les mots étrangers / P. Guiraud. – P. : PUF, 1971. – 127 p.
5. Misanchuk M. Anglicisms dans la presse française / M. Misanchuk // L'Express et le Nouvel observateur (1991 – 1995). – Calgary : University of Calgary, 1997. – 444 p.
6. Picone M. D. Anglicisms, Neologisms and Dynamic French / M. D. Picone. – Amsterdam : John Benjamins, 1996. – 462 p.
7. Hofler M. Dictionnaire des anglicismes / M. Hofler. – Paris : Larousse, 1982. – 308 p.
8. Dictionnaire de français Larousse. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/>

Крекотень Олена Валентинівна

Домашня адреса:

вул. Д.Коротченка, 15, кв. 77

м. Суми, 40034, Україна

тел+380669273141

E-mail: zhouravliova66@ukr.net

Місце роботи:

Сумський національний аграрний університет,
старший викладач кафедри іноземних мов